

شیخ انصاری هم در این میان مرجحات را به داخلی و خارجی تقسیم کرده و اقسام سه گانه مرجحات راجع به صدور، وجه صدور و مضمون را از اقسام مرجح داخلی به حساب آورده است؛ از این رو برای مرجح راجع به مضمون به مثل «منقول باللفظ بالنسبة الى المنقول بالمعنى» مثال زده است¹ نه به مثل موافقت با کتاب که از اقسام و مثالهای مرجح خارجی است و این در حالی است که مثل محقق نائینی² و خویی³ برای مرجح راجع به مضمون به موافقت یکی از معارض ها با قرآن، مثال زده اند. در ادامه، رأی نهایی را در مسأله بیان خواهیم کرد.

برگشت همه مرجحات به مرجح سندی، آری یا نه؟

بدون تردید لحن عموم باحثان اصولی . هر مسلکی که در مدیریت ترتیب مرجحات داشته باشند . این است که مرجحات به یک نقطه کانونی بر نمی گردند و اندک کلمات نقل شده توسط ما در همین گفتار، شاهد این ادعاست. لکن در مقابل، این ادعا را داریم:

«أن المزايا المرجحة لاحد المتعارضين الموجبة للأخذ به و طرح الاخر . بناء على وجوب الترجيح . وإن كانت على أنحاء مختلفة و مواردھا متعددة، من راوی الخبر و نفسه و وجه صدوره و متنه و مضمونه مثل: الوثيقة و الفقاہة و الشهرة و مخالفة العامة و الفصاحة و موافقة الكتاب و الموافقة لفتوی الاصحاب، الى غير ذلك مما يوجب مزية في طرف من أطرافه، خصوصا لو قيل بالتعدى من المزايا المنصوصة الا أنها موجبة لتقديم أحد السندين و ترجيحه و طرح الآخر فإن أخبار العلاج دلت على تقديم رواية ذات مزية في احد اطرافها و نواحيها. فجميع هذه من مرجحات السند حتى موافقة الخبر للتقية فانها ايضا مما يوجب ترجيح أحد السندين و حجيته فعلا و طرح الاخر رأسا و كونها في مقطوعی الصدور متمحضة في ترجيح الجهة لا يوجب كونها كذلك في غيرهما ضرورة أنه لا معنى للتعبد بسند ما يتعين حمله على التقية فكيف يقاس على ما لا تعبده فيه للقطع بصدوره؟!»⁴

محقق عراقی نیز هم اندیش با محقق خراسانی است؛ با این مزیت که به جای تعبیر به «ترجیح سندی»، تعبیر به «ترجیح صدوری» می کند و در آخر به این نکته اشاره می کند: «...رجوع [ترجع] المرجحات الى الترجيح الصدوري... غاية الامر يختلف وجه ترجيح السند في هذه المرجحات من كونه تارة لاجل قوة احتمال الصدور و اخرى لأجل قوة المضمون و ثالثة لاجل قوة الجهة. نعم انما تتمحض المخالفة للعامة في الترجيح بالجهة في ما اذا كان الخبران مقطوعی الصدور و لكن ذلك لا يقتضى كونها كذلك حتى في غير مقطوعی الصدور»⁵.

1 . فرائد الاصول، ج 4، ص 80.

2 . فوائد الاصول، ج 4، ص 779.

3 . مصباح الاصول، ج 3، ص 419.

4 . كفاية الاصول، ج 2، ص 410 و 411.

5 . نهاية الافكار، قسم دوم از جزء چهارم، ص 200 و 201.

نقد گفته‌ها در ترتیب مرجحات

محقق خوبی . ره . موافق نظر وحید بهبهانی، محقق خراسانی و محقق نایینی نیست و در تضعیف سخنان ایشان . که قبلاً نقل گردید . فرموده است:

«اما ما ذكره الوحيد البهبهانی . ره . ففيه ان مجرد كون احد[احدى] الروایتین مخالفة للعامة لا يوجب القطع بان الخبر الموافق لهم لم يصدر او صدر عن تقيّة، لأن الاحكام المتفق عليها بين الفريقين كثيرة فى نفسها [انفسها] فيحتمل كون الخبر الموافق لهم صادراً عن المعصوم لبيان الحكم الواقعي و كون الخبر المخالف لهم غير صادر أو صدر عن غير جد . و أما ما ذكره صاحب الكفاية (قدس سره) ففيه: أن مقتضى ظاهر صحيحة الراوندى تقديم الترجيح بموافقة الكتاب على الترجيح بمخالفة العامة فلا عبرة مع موافقة الكتاب بمخالفة العامة و عدمها و أما ما ذكره المحقق النائینی (قدس سره) ففيه: أنه مجرد استحسان لا يصلح لرفع اليد عن ظهور الرواية فى تقديم الترجيح بموافقة الكتاب على الترجيح بمخالفة العامة»⁶.

ادامه نقد و نقد نقد

در ادامه نقد اندیشه محقق وحید بهبهانی باید گفت: در تعارض خبر موافق و مخالف عامه، نباید گفت: خبر موافق حتماً تقيّة صادر شده است، حتی اگر احتمال آن به قدری قوی باشد که مانع جریان اصالة الجد باشد، باز هم از مفروض بحث خارج می شویم! بحث ما در تعارض دو حجت با یکدیگر است و تغليب یک حجت بر حجت دیگر نه تعارض حجت با لا حجت⁷.

نسبت به نقد محقق خوبی بر مرحوم آخوند می توان اشکال داشت؛ با این بیان که:

بر اساس موازین رجال روایت جناب راوندی صحیح نیست! روایت این است:

«سعيد بن هبة الله الراوندى فى (رسالته) التى ألفها فى أحوال أحاديث أصحابنا و إثبات صحّتها عن محمد و علىّ ابني علىّ بن عبد الصمد عن ابيهما عن أبى البركات علىّ بن الحسين عن أبى جعفر ابن بابويه عن أبیه عن سعد بن عبدالله عن أيوب بن نوح عن محمد ابن أبى عمير عن عبدالرحمن بن أبى عبدالله قال: قال الصادق . عليه السلام .: إذا ورد عليكم حديثان مختلفان فاعرضوهما على كتاب الله ، فما وافق كتاب الله فخذوه و ما خالف كتاب الله فردّوه، فإن لم تجدوهما فى كتاب الله فاعرضوهما على أخبار العامة فما وافق أخبارهم فذروه و ما خالف أخبارهم فخذوه»⁸.

6 . مصباح الاصول، ج3، ص419 و420 .

7 . بحثهای مبنایی گذشته در این جا اثر خود را نشان می دهد .

8 . الوسائل، ج27، ابواب صفات القاضی، باب9، ص118، ح29 .